

Κυριακή 11.00, Ημερίδα για την Εύθανασία

Πολιτιστικό Κέντρο Αρχάγγελος

Χαράλαμπος Γ. Χοτζάκογλου

Εύθανασία. Είσαγωγή στην προβληματική του θέματος

Η σημερινή Ημερίδα εγκαινιάζει τις δραστηριότητες του Παγκοσμίου Βήματος Θρησκειῶν και Πολιτισμῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου γιὰ τὸ νέο ἔτος 2011. Τὸ θέμα τῆς Εὐθανασίας πὺ ἐπελέγη γιὰ τὴν Ἡμερίδα εἶναι πολυδιάστατο καὶ θὰ ἀγγίξει τρεῖς βασικὲς πτυχές: τῆς ἰατρικῆς, τῆς νομικῆς καὶ τῆς θεολογίας, γιὰ τὶς ὁποῖες, ἀνεγνωρισμένες προσωπικότητες τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ θεολογικοῦ πεδίου προσεκλήθησαν καὶ θὰ μᾶς ἀναπτύξουν στὴ συνέχεια τὴν προβληματικὴ καὶ τὰ διλήμματα, ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ χώρου, τὸν ὁποῖο ὑπηρετοῦν. Θὰ ἤθελα νὰ εὐχαριστήσω καὶ δημόσια τοὺς ὁμιλητὲς μας, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρευρισκομένους γιὰ τὴν ἀθρόα προσέλευσή τους. Ἡ ἐπιλογή μίας Ἡμερίδος μὲ ἓνα τέτοιο θέμα νὰ λαμβάνει χώρα στὸ Μετόχι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ὀδηγήσει τὶς σκέψεις μας καὶ στὸν Ἱδρυτὴ τοῦ Παγκοσμίου Βήματος Θρησκειῶν καὶ Πολιτισμῶν καὶ Καθηγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου, μητροπολίτη Κύκκου καὶ Τηλλυρίας κ. κ. Νικηφόρο. Καρποὶ τῆς φιλανθρωπικῆς δράσης καὶ τοῦ ἔκδηλου ἐνδιαφέροντός του γιὰ τὸν συνάνθρωπό μας ἀποτελοῦν μεταξὺ ἄλλων τὰ Ἱδρύματα «Ἐλεούσα τοῦ Κύκκου», γιὰ τὴ φιλοξενία ἐνηλίκων μὲ νοητικὴ ἀναπηρία, ἐκεῖνο τῆς «Πνευματικῆς καὶ Κοινωνικῆς Στήριξης» γιὰ τὴν ἠθικὴ, κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ στήριξη τῶν νέων, δωρεές γιὰ τὴν ἀγορὰ ἰατρικοῦ ἐξοπλισμοῦ γιὰ τὸ Νοσοκομεῖο τῆς Λευκωσίας καὶ Κέντρων Ὑγιείας τῆς ὑπαίθρου, ἀσθενοφόρου γιὰ τὸ Νοσοκομεῖο τοῦ χωριοῦ Παναγιά, ὀχήματος αἰμοδοσίας, καθὼς καὶ ἐξειδικευμένου ἐξοπλισμοῦ γιὰ τὸ Μεταμοσχευτικὸ Κέντρο Νεφροπαθῶν. Σὲ αὐτὰ ἄς προστεθεῖ ἡ ἀνθρωπιστικὴ βοήθεια πὺ παρεῖχε στοὺς κατοίκους τῆς Γεωργίας, Σερβίας, Σομαλίας, Παλαιστίνης, Ἰράκ, ἕως τὴ μακρυνὴ Σρι Λάνκα, ἀποσκοπώντας στὴν ἀνακούφιση τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ πόνου τοῦ ἀνθρώπου ἀνεξαρτήτως φυλῆς, θρησκευάματος καὶ χρώματος.

Ἀποσκοπεῖ ὅμως ἡ εὐθανασία στὴν ἀνακούφιση τοῦ πόνου τοῦ συνανθρώπου μας; Καὶ νομιμοποιεῖται κάποιος, ὅταν ἐπικαλεῖται τὴν

ἀνακούφιση τοῦ πόνου ἀναλογιζόμενος τὴν ὁμορφιά τῆς ζωῆς νὰ φθάσει ἕως τὸ θάνατο, τουτέστιν στὴν ἀκύρωση τῆς ζωῆς;

Ἱστορική προσέγγιση:

Ἡ «Εὐθανασία», εἴτε ὡς ἔννοια στὴ φιλοσοφικὴ σκέψη τῶν πολιτισμῶν, εἴτε ὡς λέξη ἐμπερικλείει ἀντιθέσεις. Ὡς ἐπιστημονικὸς ὅρος δὲν μεταφράσθηκε ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ στὶς ἄλλες γλῶσσες καὶ διατηρήθηκε ἀναλλοίωτος. Ὡς ἔννοια ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ «εὐ», ποὺ σημαίνει καλὸ, ἀγαθὸ καὶ τὸ «θάνατο». Ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς θάνατος λοιπὸν εἶναι ἡ ἐρμηνεία τῆς λέξης. Θὰ μπορούσε ποτὲ ὁ θάνατος νὰ ἀποτελεῖ κάτι τὸ ἀγαθὸ; Μὲ τὸ ἐρώτημα αὐτὸ βρισκόμαστε πρὸ τῶν πυλῶν ἑνὸς φιλοσοφικοῦ ἐπομένως ἐρωτήματος. Ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν χρειάζεται νὰ ἀρνούμαστε, ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ βασανιστικὰ ἐρωτήματα, ποὺ ταλανίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα ἕως σήμερα παραμένει ἐκεῖνο τοῦ θανάτου, μὲ ὅλη τὴν ἀγωνία, τὸ φόβο ἢ τὴ λύτρωση ποὺ περιέχει. Τὸ περιεχόμενον ἐπομένως τοῦ ὅρου εὐθανασία εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένο μὲ τὰ φιλοσοφικά, ἐπικρατοῦντα ρεύματα, τὶς ἀνάγκες, τὶς κατευθύνσεις καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς κάθε ἐποχῆς καὶ πολιτισμοῦ.

Στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα ὁ ἀγαθὸς θάνατος, ἡ κυριολεκτικὴ εὐθανασία δηλαδή, ἦταν ὁ ἔνδοξος καὶ εὐκλεῆς θάνατος, καὶ μέσῳ τῆς δόξας ἢ διάβαση στὴν ἀθανασία, στὴν ὑστεροφημία. Μὲ αὐτὸ τὸ σκεπτικὸ ὁ μεταγενέστερος Φίλων ὁ Ἰουδαῖος ὑπογραμμίζει, «ὅτι εὐγρηία καὶ εὐθανασία μέγιστα τῶν ἀνθρωπείων ἀγαθῶν ἐστίν», διαφορετικὰ ἢ περίοδος τοῦ γήρατος μὲ ἀσθένειες, ἀδυναμίες καὶ τὴ φυσικὴ κατάπτωση θὰ μπορούσε νὰ ἐπιφέρει τὴν κοινωνικὴ ταπείνωση καὶ νὰ προκαλέσει τὸν οἶκτο. Σὲ αὐτὰ τὰ συμφραζόμενα ἄλλωστε ταιριάζουν καὶ οἱ παροτρύνσεις τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ κόσμου, ὅτι ὁ καλύτερος θάνατος εἶναι ὁ θάνατος κατὰ τὴν ὥρα τῆς μάχης, ὅπου ἢ εἰκόνα καὶ ἢ φήμη τοῦ πεσσόντος, ποὺ παραμένει στὴ μνήμη τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου εἶναι ἐκεῖνη τοῦ νέου, θαρραλέου καὶ ἀνδρείου πολίτη.

Διαφορετικὴ σκοπιὰ ἐξέφραζε στὴν Ἀρχαιότητα ὁ θεσμὸς τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ὅπου οἱ πρεσβύτεροι τῆς πόλεως ἐξέταζαν τὰ μικρὰ παιδιά καί, ἂν παρουσίαζαν δυσμορφίες ἢ ἰατρικὲς ἀνεπάρκειες, τὰ ἐγκατέλειπαν σὲ ἔρημες τοποθεσίες τοῦ Ταῦγετου, στοὺς «ἀποθέτες», ὅπου καὶ πέθαιναν. Τὸ σκεπτικὸ αὐτὸ τῆς λεγόμενης «εὐγονικῆς

εὐθανασίας» φαίνεται πὼς ἐνστερνίσθηκε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων στὴν *Πολιτεία* του, ὅπου ὅμως ὁ φιλόσοφος ἐμβαθύνει περισσότερο καὶ ἀντιμετωπίζει καὶ τὸ θέμα τῆς ψυχῆς. Σημειώνει λοιπὸν πὼς στὴν ἰδανικὴ πολιτεία, ὅσοι εἶναι ἰάσιμοι στὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ, ὀφείλουν νὰ θεραπεύονται ἀπὸ τὴν πόλη. Ὅσοι ὅμως ταλανίζονται ἀπὸ ἀνίατες ἀρρώστιες θὰ πρέπει νὰ ἐγκαταλείπονται, ὥσπου νὰ πεθάνουν ἀβοήθητοι, ἐνῶ ὅσοι ἔχουν καὶ κακὴ ψυχὴ καὶ πάσχουν ἀπὸ ἀνίατη ἀσθένεια, σὲ αὐτοὺς ἀρμόζει ἡ θανάτωση! Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ θὰ ἐξασφαλιζόταν ἡ εὐημερία τῶν ὑπολοίπων τῆς Πολιτείας, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀνακουφιζόταν ὁ ἀσθενὴς παντοιοτρόπως. Προχωρεῖ μάλιστα καὶ ἕνα βῆμα πιὸ πέρα καὶ διακηρύττει πὼς σκοπὸς τῆς ἰατρικῆς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπλῶς ἡ παράταση τῆς ζωῆς, ἀφοῦ ὁ θάνατος εἶναι ἀναπόφευκτος, ἀλλὰ μέσῳ τῶν ἐπιτευγμάτων της, ἡ οὐσιαστικὴ, ποιοτικὴ ἀναβάθμισή της.

Ἄν ὅμως αὐτὸς ἦταν ὁ στοχασμὸς ἐνὸς κορυφαίου φιλοσόφου τῆς Ἀρχαιότητος γιὰ μιὰ ἰδανικὴ πολιτεία, ἡ ἄποψη ἐνὸς κορυφαίου ἱατροῦ τῆς Ἀρχαιότητος, τοῦ Ἱπποκράτους γιὰ τὴ ζῶσα κοινωνία, ἀποτυπώθηκε στὸν ὄρκο του: «...οὐ δώσω δὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς θανάσιμον, οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε...»

Ὁρισμὸς τῆς Εὐθανασίας: Πὼς ὀρίζεται ὅμως σήμερα ἡ εὐθανασία; Ταυτίζεται μὲ τὴν αὐτοκτονία; Ὅποιος προσφέρει ἕνα φονικὸ ὄπλο σὲ ἕναν ἐν δυνάμει αὐτόχειρα συμμετέχει σὲ εὐθανασία; Προφανῶς καὶ ὄχι. Ἡ εὐθανασία προϋποθέτει ἕνα ἄτομο σωματικὰ ἀνίκανο νὰ τερματίσει τὴ ζωὴ του, νὰ ἔχει ὅμως πνευματικὴ διαύγεια, ἀλλὰ ἡ σωματικὴ του ἀδυναμία νὰ τοῦ ἐπιβάλλει τὴν ἐμπλοκὴ ἐνὸς δεύτερου ἀτόμου. Γιὰ τὸ δεύτερο αὐτὸ ἄτομο, ποὺ θὰ θέσει τέρμα στὴ ζωὴ τοῦ ἀσθενοῦς εἴτε ἐνεργῶντας (π.χ. θανάσιμη ἔνεση), εἴτε παραλείποντας νὰ ἐνεργήσει (ἀπόσυρση ὑποστηρικτικῶν μηχανημάτων), βασικὴ προϋπόθεση ἀποτελεῖ ἡ πρόθεσή του, νὰ ὀδηγήσει τὸν πάσχοντα μὲ πρᾶξεις ἢ παραλείψεις του στὸ θάνατο, ἀλλὰ καὶ τὰ κριτήρια τῆς πρόθεσής του. Ἄν σὲ αὐτὰ ἐμπλέκονται οἰκονομικοὶ παράγοντες καὶ ὄχι ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον αἰσθήματα ἀγάπης, οἴκτου καὶ ἐπιθυμίας ἀνακούφισης τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀπουσιάζει ἡ ἀνθρωπιστικὴ διάσταση, τότε ξεφεύγουμε ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς εὐθανασίας.

Τὰ διδάγματα τοῦ Πλάτωνος ἐπηρέασαν βαθιὰ ὄχι μόνον τὴν ἐποχὴ του, ἀλλὰ καὶ τὸν Μεσαίωνα. Παρόμοια ἐπανελάβε καὶ ὁ βυζαντινὸς Νεοπλατωνικὸς, Γεώργιος Πλήθων Γεμιστός, στὸ Μυστρά, ὅταν αἰσθανόμενος ἀπέχθεια γιὰ τὴν ποινὴ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ, ποὺ ἐπιβαλλόταν, θεωροῦσε προτιμότερο γιὰ τοὺς ἐνόχους νὰ θανατώνονται, ὥστε νὰ ἀπαλλάσεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τοῦ σώματος καὶ ἡ πατρίδα τους ἀπὸ τὴν ντροπὴ.

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη δύο περιστατικὰ ἀναφερόμενα στὴν εὐθανασία καταδικάζονται. Θυμίζω τὴν περίπτωσι τοῦ βασιλέως Σαούλ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴ διάρκεια μάχης μὲ τοὺς Φηλισταίους¹ τραυματίσθηκε σοβαρότατα στὸ ὑπογάστριο καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν ὄπλοφόρο του νὰ δώσει τέλος στὴ ζωὴ του. Ὅταν ἐκεῖνος ἀρνήθηκε, ὁ Σαούλ πέφτει πάνω στὸ σπαθί του γιὰ νὰ θέσει τέρμα στὴ ζωὴ του. Ὅμως καὶ πάλι δὲν καταφέρνει νὰ σκοτωθεῖ καὶ παρακαλεῖ ἕναν ἐχθρό του νὰ τὸν βοηθήσει γιὰ νὰ πεθάνει. Ὁ ἐχθρὸς εὐσπλαχνιζόμενος τὸν βασιλέα Σαούλ δίνει πράγματι τέλος στὴ ζωὴ του². Ἡ πράξι αὐτὴ προκάλεσε τὴν ὀργὴ τοῦ βασιλέως Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος τὴν ἀντιμετώπισε ὡς πράξι κακίας, ἀφοῦ δὲν σεβάσθηκε τὸ πολύτιμο ἀγαθὸ τῆς ζωῆς, ποὺ μόνον ὁ Θεὸς χαρίζει καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἔχει δικαίωμα νὰ ἀποστερήσει.

Παρόμοια περίπτωσι σημειώνεται ξανά στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅπου ὁ Ἀβιμέλεχ κατὰ τὴν πολιορκία τῆς Θήβης τραυματίζεται ἐπίσης θανάσιμα ἀπὸ μολόπετρα ποὺ ἔρριξε στὸ κεφάλι του μία γυναίκα καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸν ὑπασπιστή του νὰ θέσει τέρμα στὴ ζωὴ του, «μήπωτε εἴπωσι, Γυνὴ ἀπέκτεινε αὐτόν»³.

Εἶναι πάντως ξεκάθαρο στὴ Χριστιανικὴ Γραμματεία, πῶς ὁ Χριστιανισμὸς ἀπορρίπτει τὴν εὐθανασία διαπνεόμενος ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου, πῶς ὁ Θεὸς εἶναι ζωοδότης καὶ ὁ μόνος ὑπεύθυνος γιὰ τὴ χορηγία καὶ τὴν ἀφαίρεσι τῆς ζωῆς.

Ἦ μήπως τελικὰ δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα; Μήπως ὀλόκληρη ἡ πορεία τοῦ Χριστοῦ θὰ μπορούσε νὰ παραλληλισθεῖ μὲ μία εὐθανασία,

¹ Βασιλειῶν Α', λα' 4-6.

² Βασιλειῶν Β', α' 4-11.

³ Κριτῶν θ', 50-54.

ὅπως κάποιοι ὑποστηρικτὲς τῆς εὐθανασίας σημειώνουν; Δὲν ἀναφέρεται ἐπανειλημένως στὰ κείμενα καὶ στὴ Ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκουσίως ὀδηγήθηκε στὴ Σταύρωση καὶ στὰ Πάθη του ἀπὸ τὴν ὀδύνη του γιὰ τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπη του νὰ λυτρώσει μὲ τὴ δική Του θυσία τὸν ἄνθρωπο;

Εἶναι ἄραγε ἡ θυσία τοῦ ἑνὸς γιὰ τοὺς πολλοὺς πράξη σωτηρίας, ἡρωισμοῦ ἢ εὐθανασίας; ὅταν κάποιος στὴ μάχη βλέπει πὼς δὲν ὑπάρχει ἄλλη διέξοδος καὶ ἀποφασίζει νὰ θυσιασθεῖ, ἐφόσον ἡ θυσία του αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσει τὴ σωτηρία τῶν συντρόφων του, διαπράττει οὐσιαστικὰ μία αὐτοκτονία μὲ ἐλαφρυντικὰ ἢ μία εὐθανασία, ἔστω καὶ μὲ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου;

Μπορεῖ ἡ κοινωνία μας νὰ θεωρήσει ὡς μορφή εὐθανασίας τὴν ἀμβλωση, ἀφοῦ τὰ κίνητρα καὶ αὐτῆς τῆς πράξης μποροῦν νὰ ἀναχθοῦν σὲ λόγους προσωπικῆς ἀξιοπρέπειας καὶ ἀνακούφισης ἀπὸ τὴν ὀδύνη τῆς κοινωνικῆς κατακραυγῆς, ὅπως κάποιοι ὑποστηρίζουν; Λένε δηλαδή, εἶναι πιὸ ἀνήθικο, ὅταν ἡ κυοφοροῦσα ἢ οἱ ὑποψήφιοι γονεῖς ἀποφασίζουν τὴ θανάτωση ἑνὸς ἐμβρύου, ὡς ἀποτέλεσμα ἀνεπιθύμητης ἐγκυμοσύνης, ἀπὸ τὴν περίπτωση ἐπιπλοκῶν στὸν τοκετό, ὅπου ἀποφασίζεται νὰ θανατωθεῖ ἓνα ἔμβρυο, πὺ οἱ ἰατροὶ πιστεύουν πὼς θὰ ζήσει, ἂν γεννηθεῖ, ἀλλὰ πρέπει νὰ θανατωθεῖ, διότι εἶναι σχεδὸν βέβαιο πὼς μπορεῖ νὰ προκαλέσει τὸ θάνατο τῆς μητέρας;

Κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ναζιστικῆς Γερμανίας τὸ θέμα ἐπανῆλθε στὸ προσκήνιο μὲ ἀφορμὴ τὴ δημοσίευση μίας μελέτης τῶν καθηγητῶν Ψυχιατρικῆς καὶ Νομικῆς, Alfred Hoche καὶ Karl Binding ἀντιστοίχως. Οἱ δύο πανεπιστημιακοὶ ὑποστήριζαν πὼς, ἐφόσον θὰ μπορούσε νὰ ἀποδειχθεῖ μὲ ἐπιστημονικὰ κριτήρια ἡ ἀδυναμία βελτίωσης καὶ ἴασης ἑνὸς πάσχοντος, τότε ὁ γιατρός νομιμοποιεῖτο νὰ ὑποβοηθήσει τὸ θάνατο τοῦ πάσχοντος, ἐπικαλούμενοι τὴν ἰατρικὴ ἠθικὴ καὶ τὴ συμπόνοια. Ἡ συμπόνοια ὅμως δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ λογίζεται μόνο γιὰ τὸν πάσχοντα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ κοινωνικὸ σύνολο. Πέρα ἀπὸ τοὺς ἐθελοντὲς γιὰ εὐθανασία ὑποστήριζαν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ προχωρήσουν σὲ εὐθανασία καὶ σὲ ἀσθενεῖς μὲ ἐγκεφαλικὴ βλάβη, καὶ σὲ τροφίμους ψυχιατρείων, καθὼς καὶ σὲ διανοητικῶς καθυστερημένα ἄτομα. Τὰ κέρδη γιὰ τὸ κοινωνικὸ σύνολο θὰ ἦταν ἀνυπολόγιστα, ἀφοῦ τεράστια ποσὰ πὺ ὡς

τότε θα ξοδεύονταν για τη φροντίδα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, θὰ διοχετεύονταν σὲ ἄλλους, ἐξασφαλίζοντάς τους ποιότητα ζωῆς.

Τὴν πρώτη γνωστὴ περίπτωση ἐφαρμογῆς τῆς θέσης αὐτῆς ἀποτέλεσε τὸ βρέφος Knauer, τὴν εὐθανασία τοῦ ὁποῖου ζήτησε ὁ ἴδιος ὁ πατέρας του ἀπὸ τὸν Ἀδόλφο Χίτλερ, ἐπειδὴ εἶχε γεννηθεῖ τυφλό, διανοητικὰ καθυστερημένο καὶ σωματικὰ ἀνάπηρο. Ὁ προσωπικὸς ἰατρός τοῦ Χίτλερ, Karl Brandt, ἀποδέχθηκε τὴν αἴτηση τοῦ πατέρα καὶ λίγο ἀργότερα ἄρχισε νὰ ἐφαρμόζεται μαζικὰ ἡ εὐθανασία ἢ κατὰ τὴ γερμανικὴ διατύπωση, ἡ «λυτρωτικὴ δωρεὰ τοῦ θανάτου». Σὲ κάποια νοσοκομεῖα ἡ εὐθανασία τελεῖτο εἴτε ἀφήνοντας τοὺς ἀσθενεῖς νὰ λιμοκτονήσουν, τὰ περίφημα Hungerhäuser, εἴτε μὲ τὴν ἔλλειψη θέρμανσης. Τὸ θέμα πῆρε σταδιακὰ ἄλλες διαστάσεις, ὅταν στίς ὀριοθετούμενες ἀπὸ τὸ Ναζιστικὸ καθεστῶς ὡς «ἀνιάτες ἀσθενεῖς», πού ἀπαιτοῦσαν εὐθανασία, προστέθηκαν οἱ ὁμοφυλόφιλοι καὶ οἱ Ἑβραῖοι. Ἔως τὸ τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου 300.000 ἄτομα θανατώθηκαν μέσῳ τῆς εὐθανασίας, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μισὰ ἦταν βρέφη.

Ὁ Brandt κατέθεσε στὴ δίκη του στὴ Νυρεμβέργη πῶς «τὸ κίνητρό του ἦταν ἡ ἐπιθυμία νὰ ὑποβοηθηθοῦν ἄτομα, πού δὲν μποροῦσαν νὰ βοηθήσουν τὸν ἑαυτό τους καὶ ἡ ἐπιμήκυνση τῆς ζωῆς τους τοὺς προκαλοῦσε βασανισμό... ποτὲ δὲν θέλησα ἢ πίστευσα πῶς κάνω τίποτε παραπάνω ἀπὸ τὸ νὰ συντομεύσω τὴ μαρτυρικὴ ὑπαρξὴ τέτοιων δυστυχημένων ὄντων».

Συνοψίζοντας λοιπόν θὰ μποροῦσε ἐπιγραμματικὰ νὰ σημειώσει κάποιος:

Ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς Εὐθανασίας:

- 1) ὅταν ἡ ἀσθένεια εἶναι ἀνιάτος ὁ ἀργὸς μαρτυρικὸς θάνατος ἐπιβαρύνει τόσο τὸν πάσχοντα, ὅσο καὶ τὸ περιβάλλον του, οἱ σχέσεις φθείρονται, ἡ ἐπαγγελματικὴ καὶ κοινωνικὴ δραστηριότητα τῶν οἰκείων ἀνατρέπονται, ἡ οἰκογένεια ἀφαιμάζεται οικονομικά.
- 2) Ἡ νοσοκομειακὴ φροντίδα καὶ φαρμακευτικὴ ἀγωγή ἀνιάτων περιπτώσεων ἀπομυζεῖ τεράστια κονδύλια ἀπὸ τὸ Σύστημα Ὑγείας ἑνὸς κράτους ἀποστερώντας τα ἀπὸ ἄλλους ἀσθενεῖς.
- 3) ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου

4) ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου νὰ ἔχει δικαίωμα στὸ θάνατο.

Ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς Εὐθανασίας:

- 1) ἡ ζωὴ ὡς ὑπέρτατη ἀξία καὶ ἀγαθό. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἀπάντηση ποῦ ἔδωσε ὁ Thomas Nagel στὸ ἐρώτημα, γιατί ἀπεχθανόμαστε τὸ θάνατο. «ἀπεχθανόμαστε τὸ θάνατο, ὄχι γιατί ἔχει κάποιες ιδιότητες ἀλλὰ διότι γνωρίζουμε, τί μᾶς ἀποστερεῖ καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ζωὴ, ἡ οἰαδήποτε μορφή ζωῆς, ὅσο βεβαρυμένη καὶ ἂν εἶναι αὐτή.
- 2) Ἡ κρίση τοῦ πάσχοντος δὲν εἶναι ἰσορροπημένη. Ὅταν ὁ πάσχων ἐπιλέγει τὸ θάνατο διὰ τῆς εὐθανασίας, συγκρίνει ἀνόμοια δύο καταστάσεις, ἀφοῦ τὴν μὲν νοσηρὴ του κατάστασι τὴ γνωρίζει, ἀγνοεῖ ὅμως τὴν κατάστασὴ του μετὰ τὸ θάνατο. Πῶς μπορούμε νὰ θεωρήσουμε προτιμότερη ἀπὸ τὴν ὀδύνη καὶ τὰ βάσανα μία κατάσταση, ὅπως ὁ θάνατος, τὴν ὁποία δὲν γνωρίζουμε. Φαίνεται οὐσιαστικὰ πῶς ἡ ἀπεγνωσμένη κίνηση τοῦ πάσχοντος πρὸς τὴν εὐθανασία εἶναι μᾶλλον μία κίνηση ἀπελπισίας, πὺ κρύβει τὴ λαχτάρα του νὰ ἐπιστρέψει στὴ ζωὴ.
- 3) ἡ εὐθανασία διαστρέφει τὴν ἀποστολὴ τοῦ ἱατροῦ, ὁ ὁποῖος ὡς πρῶτιστη μέριμνά του ὀφείλει νὰ ἔχει τὴν προστασία τῆς ζωῆς. Ἀντὶ τῆς λύσης τῆς εὐθανασίας ὀφείλει νὰ βελτιώσῃ τὴν ἐπαγγελματικὴ του ἀπόδοσι μὲ τὰ ἀφθονα μέσα τῆς ἐποχῆς μας καὶ νὰ δεῖ τὸν πάσχοντα ὄχι ὡς ἕναν ἀκόμη ἀσθενή, ἀλλὰ ὡς ἄνθρωπο καὶ ὡς εἰκόνα Θεοῦ.
- 4) Ὁ ἄνθρωπος πλάσθηκε ἐλεύθερος ἀπὸ τὸ Δημιουργό του, ἀλλὰ ὅταν ἡ ἄσκησι τῆς ἐπιλογῆς του ἀκυρώνει τὴν ἐλευθερία του, ἀφοῦ μεσολαβεῖ ὁ θάνατος, τότε διαστρεβλώνει τὴν ἔννοια τῆς ἐλεύθερης ἐπιλογῆς του.

Σκέψεις, προβληματισμοὺς, προσεγγίσεις σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγωνιώδη ἐρωτήματα θὰ μᾶς δώσουν σήμερα οἱ ἐκλεκτοὶ ὁμιλητές μας καὶ ἀναμένω μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ τὶς ἐπισημάνσεις τῶν παρευρισκομένων στὸ τέλος τῆς Ἡμερίδας γιὰ ἕνα γόνιμο διάλογο. Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ σᾶς καλοσωρίζω στὸ Παγκόσμιο Βῆμα Ἐρησκείων καὶ Πολιτισμῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου!